

METE GÜNDOĞAN

PARA B*K GİBİ

DESTEK YAYINLARI: 1015
ARAŞTIRMA: 242

METE GÜNDOĞAN / PARA B*K GİBİ

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: Işıl Ilgıt Şimşek
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: 1. - 2. Baskı Ekim 2018
3. Baskı Kasım 2018
4. Baskı Aralık 2018
5. Baskı: Ocak 2019
6. Baskı: Kasım 2019
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-491-8

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Nazlı Koçak
Sertifika No. 40200
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

METE GÜNDOĞAN

**PARA
B*K
GİBİ**

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında.....	7
Para Bok Gibi!.....	9
Parrra!!!.....	10
Tefecilik, Borçlandırma ve Sistem.....	15
Riba.....	24
Kutsal Metinlerde Faiz Yasağı.....	26
Faizin Her Çeşidi Kaldırılmıştır.....	34
Faizin Oranı Değil Varlığı Problemdir.....	52
Faiz Zamanın Fiyatlandırılmasıdır.....	56
Narkozbank.....	63
Borç Dindir.....	65
Bu Fikrin Sahibi Kim?.....	67
Yüzde 20 Faiz ya da 10'a 12 Kuralı.....	71
Gerçekten Para Nedir?!.....	77
“Paraya Ne Gerek Var”dan Takasa.....	78
Mal-Para, Altın ve Gümüş.....	81
Ölçüyü ve Mizanı Korum.....	83
Bozuk Para!.....	88
Kayıt-Para.....	93

Yalan Rüzgârı	105
Bu Bir Mucize!	106
Ahi Evran ve Kripto Paralar	115
Ne Kadar Para Basılacak!	120
Hikâye Bitiyor, Savaş Nitelik Değiştiriyor	125
Rus Oligarklar mı Yoksa Avrupalı Fareler mi?	129
Nakit Paralar Neden Kaldırılmak İsteniyor?	131
Merkez Bankalarının Kurnazlığı	133
Trump mı Erdoğan mı?	140
İktisatçı Ümmetler	146
Altın ve Gümüş Paramatikleri	149
Yeni Bir Model Yeni Bir Dönem	153
Vergiye Niçin Ödüyoruz?	163
Son Cahiliye Düzeni	166
O	168
Seçilmiş Kaynakça	171

Yazar Hakkında

Mete Gündoğan, 1963 Balıkesir-Dursunbey doğumludur. İlköğretim ve lise tahsilini Ayvalık ilçesinde tamamladı. Dokuz Eylül Üniversitesi'nde lisans çalışmasını bitirdikten sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde yüksek lisans çalışmasına başladı. Tez aşamasında British Council'den kazanmış olduğu bur-su değerlendirmek üzere İngiltere'ye gitti. Cranfield Teknoloji Enstitüsü'nde Üretim Sistemleri Mühendisliği alanında yüksek lisans çalışmalarını tamamladı. Doktorasını yine İngiltere'de, Cranfield Üniversitesi Endüstri ve Üretim Sistemleri Mühendisliği alanında yaptı. 2000 yılında doçent, 2010 yılında profesör oldu. Yurtiçi ve yurtdışında çeşitli üniversitelerde çalıştı.

Akademik çalışmalarının yanı sıra Prof. Dr. Gündoğan, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Başbakanlık, TBMM, Akıncı F-16 Uçak Fabrikası'nda (TAI) çalıştı. Özel sektörde üst düzey yöneticilik ve danışmanlık yaptı.

Evli ve dört çocuk babası olan Prof. Dr. Gündoğan İngilizce, Fransızca ve Arapça bilmektedir.

Para Bok Gibi!

Evde masamda oturmuş bir şeyler çalışıyordum. Oğlum Ahmet yanıma gelip, “Baba, para bok gibi ne demek?” diye sordu. “Yani, para çok” demek deyip geçiştirdim. Yedi yaşındaki çocuğa bu kadar cevabın yeterli olacağını dūřündüm. Yeterliydi de.

Halk arasında yaygın olan bu söylemi o ana kadar aslında çok da dūřünmemiřtim. Ancak bazı ifadelerin bazı zihinlerde ilerleme veya tetikleme kabiliyeti vardır. Örneęin hayatı boyunca Newton’un başına sadece bir elma dūřmemiřtir herhalde ya da elinden herhangi bir nesnenin hiç dūřmedięini söyleyemeyiz. Ama o elmadan sonra sorular sormaya ve parçaları birleştirmeye başladığı kesin. Sonuçta ortaya çıkan teorilerde ne elma var ne de aęaç. Başının acısı dahi kalmamıştır hatırında. Elma ve aęaç zihnin çalışmasının ilk hareket enerjisini oluşturmuştur, o kadar.

Gerçek atasözleri veya deyimler uzun yılların tecrübeleri sonucu oluşmuş “kulağa küpe” nasihatlerdir. İşte “para bok gibi” ifadesi de bunlardan biridir. Bu bağlamda, çokluğa işaret eden bir başka deyim de hemen hatırımıza geliyor: “*Nerede çokluk orada bokluk.*”

Paranın dışkıya benzetilmesi oldukça ilginç bir analogidir. Her insanda potansiyel olarak var olan bir Őeye benzetilmiş. Eğer çok yer içerseniz çok olur. Az yer içerseniz az olur. Yiyip içme de sizin refah seviyenize bağlı bir durum. İşte paranın ucu gözüktü. Para çok ise çok yer içersiniz. Az ise az. Sonuçta da

dışkı ona göre olur. Bu durum sahip olduğunuz hayvanlar için de geçerlidir. Bütün canlılar için geçerlidir.

Dışkı üretimini bir sindirim sistemi sonucu olarak görürseniz ilginç çıkarımlara da ulaşabilirsiniz. Yeme içme çok ama dışkı üretimi yok! Burada sindirim sisteminde veya sağlığınızda bir sorun var demektir. Tersine de doğrudur. Yeme içme az ama dışkı üretimi çok. Burada da sorun var demektir. Bu iki hal, var olmaması gereken hallerdir. Sistem sorununa işaret eder.

Ancak ne olursa olsun sonuçta elde edilen şey bir dışkıdır. Kokusu mutlaka çıkar. Pistir. Yine bu bağlamda hemen aklı-mıza diğer bir halk deyiimi geliyor. Para, “elinin kiri”dir. Kirdir, temizlenmesi gerekir!

Bu deyimler üretilirken bu kadar detay düşünölmüş müdür? Bilemiyorum. Ama detaya girince bunlar hemen görölebiliyor.

Parrra!!!

Evet.

Boktan bir giriş yaptığımın farkındayım ama konu çok önemli. Belki de bu konuyu en iyi anlatan cümleler Necip Fazıl Kısakürek’in 1941 yılında yazdığı *Para* isimli tiyatro oyunundaki cümlelerdir:

*“Buna para derler, para!
şeref de bu, namus da bu
akıl da bu, hikmet de bu
sıhhat de bu, hayat da bu
dünya da bu, ahiret de bu
parrra!!!”*

Necip Fazıl, bu eseri yazdığında henüz 35 yaşlarındaydı. İkinci Dünya Savaşı başlamak üzereydi. Üstat, eserde halkın çeşitli tabakalarından insanlara yer vermişti. Devlet kademesinden işçi sınıfına, zengin kesimden orta tabakaya kadar her kesimden insanlar eserde buluşmuştu.

Tiyatroda para, öyle bir konuma yerleştirilmiştir ki; adeta o her şeydir. Hiçbir şey de para gibi değildir. Olayın kahramanı olan banka patronunun özel kalem müdürünün ağzından yaptırılan bu para tarifi o zamanın paraya bakışını göstermesi açısından oldukça kıymetlidir.

Elbette bu fikirler, Necip Fazıl'ın para konusundaki fikirleri değildir. Ona göre İslam'ın nazarında makbul sermayedar, paraya hâkim adamdır, paranın hâkim olduğu adam değil. Ancak zamanın para algısını da çok güzel bir şekilde resmetmiştir. Bu resim günümüze gelinceye kadar aynı doğrultuda daha da netleşmiştir.

Yine aynı eserde, olayın kahramanı olan banka patronu her şeyini kaybedince parayı sorgulamaya ve anlamaya başlar:

“Bir zina parasına on okka ekmek alıyoruz, yahut on okka ekmek parasını bir zinaya ödüyoruz. Para hangisinin değeri, has ekmeğın mi, halis zinanın mı?”

Koyunun bembeyaz sütü de birkaç mangıra, yalancı şahidin kapkara gündeliğı de... Bu maddeleri birbirine para mı karıştırdı, paranın kepçesinde biz mi karıştırdık. Amma bir kere karıştırdık, bir daha da ayıklanır sanmayın!...”

Necip Fazıl sonunda konuyu çok verimli bir noktaya bağlar:

“Hani din kitapları ‘sefillerin en sefili’ diye bir yer tarif ediyor ya, işte o, bu dünya, para dünyası... Vaktiyle varmış,

paranın geçmediği bir yer varmış. İnsanoğlu oraya layık olmadığı için buraya atılmış. şimdi buradan da oraya gitmek için, parasız pulsuz çalışanlar var...

Cenneti, cenneti anlatmak istiyorum. Cenneti sen de böyle anlat! Paranın geçmediği yer..."

Ne kadar ilginç değil mi?

Paranın her şey olduğu bir yerden paranın geçmediği bir yere doğru parayla gitmeye çalışıyoruz. Dolayısıyla para bizi cennete de gütürebilir cehenneme de. Özdemir Asaf'ın dediği gibi, bu bize bağlı bir şey:

"İnsan mı paraya bağlı, para mı insana bağlı?

Bu, insana bağlı."

Neticede iř şuraya gelip dayanıyor. Parasız hiçbir şeyin yapılamadığı bir yerden paranın geçmediği bir yere gidiyoruz hep birlikte. Cennete ya da cehenneme. Nereye gideceğimiz tamamen bize bağlı.

Amerikalı meşhur şair ve yazar Ezra Pound (1885-1972) ise "Usura" adlı şiirinde bize paranın kullanım tarzı ile birlikte cehennemi dahi bu dünyada yaşayabileceğimizi anlatıyor:

"Her bir kalıbı pürüzsüz kesilmiş ve yerine oturan iyi taştan yapılı, yüzleri zevkle kaplanabilecek bir evi yok kimsenin usura ile

usura ile, günah doğaya karşı ekmeğin her zamandakinden daha bayat paçavra ekmeğin kâğıt kadar kuru

*buğdaydan dağ yoktur, sağlam un yoktur
usura ile yoğunlaşır hat
sınır çekme yoktur usura ile
ve kimse meskenine bir mekân bulamaz
Taş kırıcı ayrı bırakılmış taşından
dokumacı ayrı bırakılmış tezgâhından
usura ile
yün gelmez çarşıya
koyun kazanç getirmez usura ile*

*Usura saldırır keski kalemine
Saldırır zanaata ve zanaatçıya
Kemirir dokuma tezgâhındaki ipi
Kimse altın örmeyi öğrenemez onun örneğiyle*

Usura katleder çocuğu ana karnında...”

Usura ilk bakışta İngilizcedeki “usury” kelimesini çağrıştırır. Bizler Türkçe karşılığını tefecilik olarak ifade ederiz. Ancak bu ifadeler, Latince “usura” kelimesini tam olarak karşılamaz. Usura, faiz hesaplaması anlamına gelir. Bu hesaplama veya usura, zamanın para ile çarpılması sonucu elde edilen parayı ifade eder. Kısacası usura bir işlevin adıdır. Paranın sadece zamanla artması işlevi.

Ezra Pound’un babası darphane memuru, büyükbabası ise Kongre üyesiydi. Dolayısıyla ekonomi ve siyasete çok yakındı. Paranın, faizin ve tefeciliğin toplumda nelere yol açabileceğini çok iyi anlamıştı. “Usura”da bunları çarpıcı bir şekilde anlatmıştır. Faiz ile evler, işler, gıdalar ve sanat yok olur. Doğmamış çocuklar bile köleleşir.

Ne keskin bir uyarı!

Tarihin yapraklarını çevirip daha da keskin bir esere bakalım. Tefecilik, Shakespeare tarafından 1590'lı yıllarda yazıldığı tahmin edilen *Venedik Taciri* adlı tiyatro eserinde çok daha dramatik bir şekilde anlatılmıştır. Shakespeare tefeciliği çok sert bir şekilde yerden yere vurur. Avrupa'da tefecilik genellikle Yahudiler tarafından yapıldığı için bu eserde de tefeci Shylock muhteris bir Yahudi olarak betimlenmiştir. Borç verdiği Antonio ile yaptığı anlaşmaya göre, borç zamanında geri ödenmediği takdirde Shylock, Antonio'nun vücudunun istediği bir yerinden bir pound (yaklaşık 450 gram) et kesecektir.

Ne korkunç bir sonuç tasarımı!

Nitekim eserde birçok öngörülmeven gelişmeler olur ve Antonio'nun gemilerinin teker teker battıkları haberleri ulaşır. Soylu tüccar Antonio her şeyini kaybeder ve borcunu zamanında geri ödeyemez. Shylock anlaşmaya göre hakkı olan bir pound miktarındaki eti Antonio'nun vücudundan kesip almak ister. Mahkemeye gider ve kendisine yapılan hiçbir uzlaşma teklifini de kabul etmez. "*Hakkımı isterim, senette ne yazıyorsa onu isterim*" diye diretir.

Shylock'un ihtirasla bıçağını bilelediği gerilimli bir duruşmadan sonra Antonio, kendisini savunan genç bir avukatın zekâsı sayesinde kurtulur. Avukat aslında, Antonio'nun dostu Bassanio'nun sevgilisi zengin bir genç kız olan Portia'dır. Portia, savunmasında öncelikle Yahudi Shylock'un güvenini kazanır. Sonra uzlaşma tekliflerini yapar. Yahudi tefeci bunların hiçbirini kabul etmez ve Antonio'nun etini kesmek için diretir. O zaman da Portia, zekâsını gösterir. Senette sadece et yazıldığını, kan yazılmadığını hatırlatır. O halde Shylock, tek damla kan akıtmadan sözleşmeye göre hakkı olan eti almalıdır. Eğer kan akarsa, bir Hıristiyan'ın kanını akıtacağı için Shylock'un tüm

mal ve mülkü müsadere edilecektir, kanun böyledir. Sonuçta Shylock korkar ve sözleşmeye dayanan hakkından vazgeçer. Fakat bu sefer de bir Hıristiyan'ın canına dolaylı yoldan kastettiği için bütün mallarına el konulur. Hayatı ise Antonio'nun merhametine bırakılır. Antonio, Shylock'un Hıristiyan olması şartıyla bağışlanmasını kabul eder.

Eserde “usury”, Türkçe “tefecilik”, bir insan vücudundan canlı canlı et kesilmesi ve neticede o insanın ölümüne varan sonuçlar doğurması olarak anlatılmıştır. Zaten Hıristiyanlıkta faiz çok şiddetli olarak yasaklanmıştır. Bu yasağın delinmesi halinde olabilecekler, *Venedik Taciri*'nde çok etkili bir şekilde anlatılmaktadır.

Tefecilik, Borçlandırma ve Sistem

Acaba, bizim dilimize tefecilik kavramı nereden girmiştir?
Neyi ifade ediyor?

Öncelikle şunu not ediyoruz. Bugüne değin yapılan arkeolojik incelemeler, dokumacılığın günümüzden en az 8000 yıl kadar önce bilinmekte olduğunu göstermektedir. İlk kumaşlar hasır örme tekniğiyle dokuma düzlemi düşey olarak kullanılarak dokunmuştur. Yatay yer tezgâhlarının ise MÖ 2000 yıllarında Mısır'da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunların resimleri çeşitli arkeolojik objelerde görülmüştür.

Zamanla dokuma tezgâhının, dokuma makinesi haline gelmesi üç temel fonksiyonun; atkı atma, ağızlık açma ve tefe vurma fonksiyonlarının mekanize edilmesi ile mümkün olmuştur.

İşte, dokuma tezgâhlarında mekiğin attığı ipi sıkıştırılmaya yarayan düzeneğe tefe denir. Tarağı tutar, ipi sıkıştırır ve gerer. Dokumacılık ve dokuma tezgâhlarının çok eski yıllardan beri

bilindiğini göz önüne alınca Şunu söyleyebiliriz. Halk “tefe”nin ipliği nasıl sıkıŐtırdıđını ve nasıl gerdiğini iyi bilir. Buradan hareketle, faizle para verenlere de “tefeci” demiŐtir. Tefeciler, para verdikleri borçluları sıkıŐtırırlar ve ortamlar gerilir. Azap gibidir. Sonunda tefeci, sıkıŐtırarak istediğini elde eder. Ya faiziyle birlikte parasını geri alır ya da teminatları dahi alarak birçok ocağı söndürür.

Öyle anlaşılıyor ki vatandaş, bu olayı çok iyi görüp zamanında “tefe” ve “tefecilik” kavramları üzerinden insanları uyar-maya çalıŐmıŐtır.

Ancak burada dikkat edersek tefecilik benzetmesi, yapılan işleme değil sonucuna matuftur. Yani ifade, yapılan işlemin tarif etmez, işlemin sonucunda oluşacak durumu izah eder. Yapılan işlem ise faizle borç para verme işlemidir. Belli bir vade ile bir miktar parayı borç olarak vermektir. Vade sonunda, verilen borç belli bir yüzdelik fazlasıyla geri alınır. Diyelim ki yıllık yüzde 20 faiz ile 1000 lira borç para verdiniz. Yılın sonunda borçlu size 1200 lira geri verecek demektir. Bir bakıma 200 lira bir yıllık bir zaman diliminin 1000 liraya nispeten fiyatıdır.

Bu konuyu ileride daha da detaylandıracağız.

Peki, faiz kelimesi nereden geliyor acaba?

Muhtemeldir ki Mekke’de tefecilerin yaptığı bir uygulamadan gelen bir kelimedir. Çünkü faiz kelimesini onların uygulamasında aynen buluyoruz. Belli bir yüzde fazlası ile birlikte verdiği parayı geri alacak olan tefeci, vadesi gelince alacaklıya gidip Şunu soruyor: Borcunu geri ödeyebilecek misin yoksa artırım mı? Buradaki artırma ifadesinin Arapça karŐılıđı faizdir. Borçlu, borcunu belli bir yüzde fazlası ile geri öderse ne âlâ. Borcu kapanmıŐ olur. Ama ödeyemeyecek durumda ise alacaklı faiz yapar. Faiz yapmak demek vadeyi bir yıl artırmak ve faizi de iki katına çıkarmak demektir. Tabii aynı sorgulama ikinci

vade sonunda da yapılır. Eğer yine faiz işlemi yaparlarsa, vade bir yıl daha artar ama bu sefer faiz dört katına çıkar. Bu işlemler, her iki taraf kabul ettiği müddetçe sürer gider.

Şimdi bunu basitçe sayısallaştıralım.

Diyelim ki tefeci 100 altını yüzde iki faiz ile bir yıllığına borç olarak verdi. Yıl sonunda 102 altın geri alacak. Vadesi gelince borçlu borcunu ödeyemeyeceğini söyledi ve faiz yapmak için alacaklı ile anlaştı. Bu durumda borçlu sadece 2 altını veriyor ve ikinci yılın sonunda 104 altın geri ödemeyi taahhüt ediyor. Bu işlemler zincirini, sırf faizin geri ödemesi olarak hesap ettiğimizde önümüze çıkan sonuç şudur: Birinci yılın sonunda 2, ikinci yılın sonunda 4, üçüncü yılın sonunda 8, dördüncü yılın sonunda 16, beşinci yılın sonunda 32 ve altıncı yılın sonunda 64 altın geri ödeyecektir. Anapara hariç altı yıl sonunda toplam 126 altını (2+4+8+16+32+64) faiz olarak geri ödeyecektir. Anapara ile birlikte yüzde 2 faiz uygulandığında altı ardışık yılın sonunda 226 altın geri verecektir. Tabii faiz yüzde 5 olursa aynı şartlarda bu rakam anapara hariç 315 altın faiz olarak sonuçlanır. Eğer faiz yüzde 12 olursa bu rakam anapara hariç 756 altın faiz olarak sonuçlanır. Görüyorsunuz, faiz artışının tahribatı korkunç, değil mi?

O dönemlerde tefeciler ne kadar faiz uygulayacaklarını kişinin durumuna göre belirlerlerdi. Bu işlemi de bir nevi alışveriş gibi görürlerdi. Eğer piyasada borç para verecek olan adam sayısı veya altın miktarı fazla olursa, faizler düşerdi. Az olursa da faizler yükselirdi. Kadim arz-talep yasaları bu işlemler için de geçerliydi. Arz fazla ise talebin lehine, arz az olursa da talebin aleyhine bir durum olurdu. Burada arz edenler tefeciler talep edenler de borçlular olmuş oluyor. Anlaşmaya konu olan mal ise altındır. İşte bu durum Mekke müşriklerine gayet makul gözükken bir alışveriş durumudur. Onun için de faiz alışveriş gibidir demişlerdir.

Peki, borçlu parasını ödeyemezse ne olurdu?

Şimdi bu soruyu cevaplayabilmemiz için o dönemle ilgili biraz daha detaylı bilgi aktarmamız gerekiyor. Mekke müşriklarının ileri gelenleri, Hazreti Muhammed'in doğumundan yaklaşık yüz elli yıl önce çok güçlü bir ekonomi politik sistem kurmuşlardı. Bu sistemin kurucularına Kureyş kabilesi veya örgütü diyebiliriz. Bu örgüt herhangi bir ırka dayalı değildi. Ekonomi politik bir menfaat topluluğunu ifade ediyordu. Örgütün kurucu lideri Kusay bin Kilab idi. Yönetim, Kusay'ın liderliğinde bir heyet tarafından icra ediliyordu. Kâbe'nin yönetiminden tutun da sistemin bekası için gerekli bütün tedbirlere kadar her konuda mevzuat oluşturuyorlar ve en acımasız bir şekilde uyguluyorlardı. Bu sistemde lider, herkesin katılımı ile seçiliyor ve kararlar yönetici heyette fikir birliği ile alınıyordu. Heyet üyeleri de herkesin katılımı ile seçiliyordu. Bir heyet üyesi, kararlara katılmasa da uygulamada diğerleriyle bir ve beraber hareket ediyordu.

Bu Kureyş örgütünün kullandığı baskı yöntemlerinden en önemlisi yüksek faizlerle borçlandırmaktı. Mekke ve civarındaki her topluluk sisteme bir şekilde borçluydu. Borcunu ödemeyenlere karşı uygulanan yaptırımlar ise oldukça acımasız ve tavizsizdi.

Mekke cahiliye dönemi yaşam tarzı ve yönetim sistemi Hz. Muhammed'den çok önce yerleşmiş ve kurallar oluşmuştu. Güçlüler, bu sistem sayesinde, ekonomik değerleri ve siyasi makamları kendi aralarında paylaşmışlardı. Zenginlik de bunların elindeydi. Kurdukları sistem ile zenginliklerine otomatik olarak zenginlik katıyorlardı. Tarihi boyunca kutsal bir yer olan Mekke'ye hacıların sürekli gelmesi ile oluşan büyük ekonomik potansiyelden aslan payını alıyorlardı. Onların öncelikleri Kâbe'deki putlar değil o putların çevresinde oluşan ekonomik imkânlardı. Putlar adeta onların zenginliklerinin bir aracı idi.